

MAGISCHE PRAKTIJKEN

**ALICE
HOFFMAN**

'Een mooi, ontroerend boek over hartenwensen
en de kracht van liefde.' DENVER POST

Nadat de zusjes Gillian en Sally Owens op jonge leeftijd wees worden, nemen hun wereldvreemde tantes hen mee naar een stadje in Massachusetts, om bij hen te komen wonen.

Wanneer de zusjes beseffen dat hun tantes beschikken over mysterieuze en soms beangstigende krachten – en hun eigen krachten ontwaken – raken Gillian en Sally er meer en meer van overtuigd dat ze een gewoon leven willen leiden. Beiden ontdekken echter dat ze niet kunnen ontsnappen aan hun met magie doortrokken verleden. En als het noodlot toeslaat kunnen de zussen niet anders dan drie generaties Owens-vrouwen herenigen en hun magie omarmen als een gave – en hun sleutel naar een toekomst vol liefde.

Magische praktijken is een heerlijke roman over echte liefde, over familie, vergeving en dagelijkse betoveringen.

‘Een betoverend en met veel humor verteld verhaal.’

– THE NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

‘Prachtig... *Magische praktijken* is een van haar beste boeken.

Op elke pagina laat Hoffman zien hoe mooi het dagelijks leven, alsof aangeraakt met een toverstaf, eigenlijk is.’ – NEWSWEEK

© DEBORAH FEINGOLD

Alice Hoffman (1952) schreef vele romans, waaronder *De duivenhoudsters*, *Het museum van zonderlinge zaken* en *De verbintenis van tegenpolen*. *Magische praktijken* is een klassieker in de Amerikaanse literatuur en werd als *Practical Magic* succesvol verfilmd met Nicole Kidman en Sandra Bullock. *Magische regels*, de nieuwste roman van Alice Hoffman, vertelt het verhaal van de tantes uit *Magische praktijken*.

ALICE HOFFMAN

Magische praktijken

Vertaald door Nicolette Hoekmeijer

uitgeverij
ORLANDO

© 1995 Alice Hoffman

Oorspronkelijke titel *Practical Magic*

© 1995 Oorspronkelijke uitgever G.P. Putnam's Sons,
New York

© 1996/2018 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam

Vertaald uit het Engels door Nicolette Hoekmeijer

Omslagontwerp Bij Barbara

© Foto omslag Irene Lamprakou / Trevillion Images

© Foto auteur Deborah Feingold

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 94 92086 74 7

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Al meer dan tweehonderd jaar kregen de vrouwen van Owens de schuld van alles wat er misging in de stad. Als er een regenachtige lente aanbrak, als de koeien in de wei melk gaven waar bloed in zat, als er een veulen overleed aan koliek of als er een baby werd geboren met een rode moedervlek op de wang, was iedereen ervan overtuigd dat het lot op zijn minst een handje was geholpen door die vrouwen uit Magnolia Street. Het deed er niet toe wat voor ellende zich aandienende – bliksemingslag, sprinkhanenplaag of dood door verdrinking. Het deed er niet toe of de situatie viel te verklaren in termen van logica, wetenschap of gewoon pech. Zodra er ook maar een spoor van tegenslag of problemen viel te bespeuren, wees men met een beschuldigende vinger in hun richting. Het duurde niet lang of men had elkaar wijsgemaakt dat het gevaarlijk was om na zonsondergang langs het huis van Owens te lopen en alleen de meest roekeloze burendurven een blik te werpen over het zwarte smeedijzeren hek dat als een slang om de tuin lag.

In huis bevonden zich geen klokken of spiegels en op elke deur zaten drie sloten. Onder de vloerplanken en in de muren woonden muizen die ook regelmatig in de laden van de kast konden worden aangetroffen, waar ze aan de geborduurde tafelkleden en de kanten randjes van de linnen placemats knaagden. Voor de zitjes in de vensterbank en de schoorsteenmantels waren vijftien verschillende soorten hout gebruikt, waaronder goudkleurig eikenhout, zilverkleurig essenhout en een zeer aromatische soort kersenhout die zelfs hartje winter nog de geur

van rijp fruit afgaf, als van de bomen buiten niet veel meer restte dan kale, zwarte staken. Hoe stoffig de rest van het huis ook was, het houtwerk hoefde nooit opgepoetst te worden. Als je je ogen toekneep, zag je jezelf weerspiegeld in de lambrisering van de eetkamer of in de trapleuning die door je handen schoot als je de trap op rende. In alle kamers was het donker, zelfs om twaalf uur 's middags, en koel, zelfs tijdens de warme dagen van juli. Wie de moed had om op de veranda te gaan staan waar de klimop welig tierde, kon urenlang naar binnen turen zonder iets te zien. Als je naar buiten keek gold hetzelfde; de groen getinte ruit was zo oud en dik dat alles aan de andere kant een droom leek, zelfs de lucht en de bomen.

De meisjes die op zolder sliepen waren zusjes en ze scheelden maar dertien maanden. Ze werden nooit voor twaalf uur 's nachts naar bed gestuurd en er werd nooit gezegd dat ze hun tanden moesten poetsen. Niemand maakte zich er druk om of hun kleren gekreukeld waren of dat ze op straat spuugden. De meisjes mochten altijd met hun schoenen aan naar bed en ze mochten met zwarte viltstift gekke gezichten op de muur van hun slaapkamer tekenen. Als ze dat wilden mochten ze ontbijten met frisdrank of 's avonds marshmallow-taart eten. Ze mochten op het dak klimmen en in de dakgoot zitten, waar ze zo ver mogelijk naar achteren leunden om de eerste sterren te zien. Daar zaten ze dan ook tijdens winderige nachten in maart en klamme avonden in augustus, fluisterend, ruziënd over de mogelijkheid of zelfs de meest bescheiden wens ooit zou uitkomen.

De meisjes werden opgevoed door twee tantes die hun nictjes domweg niet de deur konden wijzen, hoe graag ze het misschien ook gewild hadden. De kinderen waren wezen; hun nonchalante ouders waren zo verliefd geweest dat ze geen erg hadden gehad in de rook die uit de muren kwam van het huisje dat ze voor hun tweede huwelijksreis hadden gehuurd; de kinderen hadden ze thuis gelaten met een oppas. Geen wonder dat de

zusjes tijdens noodweer altijd bij elkaar in bed kropen; ze waren allebei als de dood voor onweer en zodra het in de verte begon te rommelen kwam hun stem niet meer boven gefluister uit. Als ze dan eindelijk indommelden, de armen om elkaar heen geslagen, hadden ze vaak dezelfde dromen. Er waren momenten waarop ze elkaars zin konden afmaken; in elk geval konden ze allebei hun ogen sluiten en raden in welk toetje de ander op een willekeurige dag het meeste trek had.

Maar ondanks hun verwantschap waren de zusjes qua uiterlijk en temperament totaal verschillend. Afgezien van de prachtige grijze ogen waar de vrouwen van Owens om bekendstonden, zou niemand ooit hebben kunnen raden dat ze familie waren. Gillian was bleek en blond, terwijl Sally's haar zwart was als de vacht van de brutale katten die van de tantes in de tuin mochten struinen en hun nagels in de gordijnen van de woonkamer mochten slaan. Gillian was lui en sliep graag een gat in de dag. Ze spaarde al haar zakgeld op en huurde daarmee Sally in om haar wiskundehuiswerk te maken en haar feestjurken te strijken. Ze dronk flessen chocolademelk en at kleverige repen, terwijl ze op haar rug op de koele keldervloer lag en tevreden toekeek hoe Sally de metalen planken afstofte waar de tantes hun ingemaakte groenten en voorraden bewaarden. Gillian zat het liefst op de fluwelen kussens van het nisje in de vensterbank, boven op de overloop, waar de gordijnen van damast waren en in de hoek een steeds stoffiger wordend schilderij hing van Maria Owens, die het huis vele jaren geleden had laten bouwen. Op zomerse middagen zat ze er altijd, zo ontspannen en loom dat de motten haar voor een kussen aanzagen en op haar kwamen zitten; ze maakten piepkleine gaatjes in haar t-shirts en spijkerbroeken.

Sally, driehonderdzevenennegentig dagen ouder dan haar zus, was even consciëntieus als Gillian gemakzuchtig was. Ze geloofde iets pas als het kon worden gestaafd met feiten en getallen. Als Gillian naar een vallende ster wees, hielp Sally haar eraan herinneren dat het slechts een brok oud gesteente was,

opgloeiend door zijn neerwaartse vlucht door de dampkring. Sally had altijd van aanpakken gehouden; ze had een hekel aan chaos en troep, terwijl het oude huis van de tantes in Magnolia Street daar van onder tot boven van was vergeven.

Vanaf het moment dat zij in de derde klas zat en Gillian in de tweede, bereidde Sally gezonde maaltijden van gehaktbrood met verse sperziebonen en linzensoep, waarbij ze recepten gebruikte uit *De kunst van het koken*, dat ze het huis binnen had weten te smokkelen. Elke ochtend maakte zij het lunchpakket klaar: volkorenbrood met kalkoen en tomaat en worteltjes en een paar tarwekoekjes, wat Gillian allemaal in de prullenbak kieperde zodra Sally haar bij haar lokaal had afgezet. Zij hield meer van de hamburgers en de brownies die in de kantine verkocht werden en meestal had ze genoeg kleingeld uit de zakken van de tantes bij elkaar gescharreld om te kunnen kopen waar ze trek in had.

De tantes noemden hen Dag en Nacht en hoewel geen van de meisjes om dit grapje moest lachen of er ook maar enigszins de humor van inzag, voelden ze wel dat er een kern van waarheid in school. Veel eerder dan de meeste andere zussen zagen ze in dat de maan altijd jaloers is op de warme dag, net zoals de zon altijd naar duisternis en diepte zal verlangen. Ze wisten elkaars geheimen goed te bewaren; ze zwoeren plechtig elkaar nooit te verraden, al ging het om nog zulke onbenullige kwesties, zoals dat de een aan de staart van de kat had getrokken of vingerhoedskruid uit de tuin van de tantes had geplukt.

Het had heel goed gekund dat de zusjes, gezien al die verschillen, waren gaan kiften en dat ze elkaar waren gaan treiteren om vervolgens, als ze andere vriendinnetjes hadden gevonden, uit elkaar te groeien. Maar de andere kinderen uit de stad meden hen. Niemand durfde met de zussen te spelen en de meeste kinderen kruisten hun vingers zodra Sally en Gillian in de buurt kwamen, alsof een dergelijk gebaar hun enige bescherming kon bieden. De dapperste en brutaalste jongens liepen achter hen

aan naar school, waarbij ze precies genoeg afstand hielden om zich nog snel te kunnen omdraaien en wegrekken als dat nodig mocht blijken. De jongens vonden het leuk om winterappels of stenen naar de meisjes te gooien, maar zelfs de jongens die het beste in sport waren, de clubkampioenen, misten keer op keer als ze de zusjes Owens probeerden te raken. Elke steen en elke appel belandde voor de voeten van de meisjes.

Voor Sally en Gillian waren de dagen een aaneenschakeling van kleine vernederingen. Geen enkel kind wilde een pen of een potlood gebruiken dat net door een van de meisjes Owens was aangeraakt. Niemand wilde naast hen zitten tijdens de les of in de kantine en sommige meisjes begonnen zelfs te gillen als ze de wc binnenkwamen om te plassen of te roddelen of hun haren te kammen en daar een van de zussen aantreffen. Met gym werden Sally en Gillian nooit in een team gekozen, al kon Gillian het hardste lopen van de hele stad en kon ze een bal over het dak van de school slaan, helemaal tot in Endicott Street. Ze werden nooit uitgenodigd voor partijtjes of bijeenkomsten van de welpen en ze mochten niet meedoen met hinkelen en bomen klimmen.

‘Laat ze de kolere krijgen,’ zei Gillian altijd, met haar mooie neus in de lucht, als de jongens griezelige koboldgeluiden maakten wanneer de zussen in de gangen van school voorbijkwamen, op weg naar muziekles of tekenen. ‘We krijgen ze nog wel. Wacht maar af. Op een dag zullen ze ons smeken bij ons thuis te mogen komen en dan lachen we ze vierkant uit.’

Soms, als ze in een erg slechte bui was, draaide Gillian zich plotseling om en riep: ‘Boe.’ Dan was er altijd wel een jongen die in zijn broek plaste en nog veel erger voor schut stond dan Gillian ooit had gedaan. Maar Sally had niet de moed om terug te vechten. Ze droeg donkere kleren en probeerde zo min mogelijk op te vallen. Ze deed alsof ze helemaal niet slim was en stak nooit haar hand op in de klas. Ze wist haar ware aard zo goed te verbergen dat ze na een poos aan haar eigen capaciteiten begon

te twijfelen. Maar tegen die tijd was ze al veranderd in een stil muisje. Als ze in de klas al haar mond opendeed, kon ze alleen met een piepstemmetje de verkeerde antwoorden stamelen; uiteindelijk ging ze maar achter in de klas zitten, haar lippen stijf op elkaar geklemd.

Nog lieten ze haar niet met rust. Toen ze in de vierde zat stopte iemand een keer een mierennest in haar kluisje, waardoor ze wekenlang platgedrukte mieren tussen de bladzijden van haar boeken aantrof. In de vijfde legde een groepje jongens een dode muis in haar laatje. De gemeenste jongen had een papiertje op de rug van de muis geplakt. *Sali*, was er in onregelmatige letters opgeschreven, maar Sally kon niet lachen om het feit dat haar naam verkeerd was gespeld. Ze had moeten huilen om het kleine, opgekrulde lijfje met de ragfijne snorharen en de minuscule pootjes, maar toen de juf haar vroeg wat er aan de hand was, had ze alleen maar haar schouders opgehaald, alsof ze haar tong was verloren.

Op een stralende ochtend in april, toen Sally in de zesde groep zat, liepen alle katten van de tantes achter haar aan naar school. Vanaf dat moment durfden zelfs de docenten haar niet meer in een lege gang te passeren en bedachten ze een smoes om de andere kant op te gaan. Terwijl ze zich haastig uit de voeten maakten, wierpen de docenten haar een eigenaardige glimlach toe; misschien werden ze bang als ze dat niet deden. Dat effect hebben zwarte katten soms op mensen; ze worden helemaal trillerig en angstig, er komen herinneringen op aan donkere, griezelige nachten. De katten van de tantes waren echter helemaal niet zo angstaanjagend. Ze waren verwend en lagen altijd op de bank te slapen. Ze hadden vogelnamen, zoals Kardinaal en Kraai en Raaf en Gans. Er was een sullig jonkie dat Duif heette en een chagrijnige kater, Ekster, die naar de anderen blies om ze op afstand te houden. Het was moeilijk te geloven dat zo'n sjofel stelletje een plan had verzonnen om Sally in verlegenheid te brengen, maar toch leek dat het geval. Hoewel ze haar die dag misschien alleen maar waren gevolgd omdat ze een broodje to-

nijn had gemaakt voor tussen de middag, alleen voor zichzelf, want Gillian had gezegd dat ze keelontsteking had en was in bed gebleven, waar ze het grootste deel van de week zou doorbrengen, lekker met een tijdschrift en een reep chocolade, terwijl niemand zich erom bekommerde of ze op de lakens morste; het was goed was Sally's afdeling.

Sally had die morgen niet eens gemerkt dat de katten achter haar aan liepen, tot ze aan haar tafeltje ging zitten. Een paar van haar klasgenootjes moesten lachen, maar er waren ook drie meisjes gillend op de verwarming gesprongen. Je zou denken dat er een stel duivels het lokaal was binnengekomen, maar het waren alleen maar die voddenballen die met Sally waren meegelopen naar school. In optocht liepen ze langs tafels en stoelen, zwart als de nacht en jammerend als geesten die een sterfgeval aankondigden. Sally probeerde ze weg te jagen, maar de katten kwamen alleen maar dichterbij. Ze liepen voor haar neus heen en weer, hun staart in de lucht, op zo'n angstaanjagende toon miauwend dat de melk er zuur van had kunnen worden.

'Niet doen,' fluisterde Sally toen Ekster op haar schoot sprong en zijn nagels in haar mooiste blauwe jurk sloeg. 'Ga weg,' smeekte ze hem.

Maar zelfs toen Miss Mullins binnenkwam, met een liniaal op haar tafel sloeg en zei dat Sally maar beter kon zorgen dat die katten de klas uitgingen – *tout de suite* – omdat ze anders van school gestuurd zou worden, weigerden die ellendige beesten te vertrekken. Er brak paniek uit en Sally's meer nerveuze klasgenootjes spraken al op fluisterton over hekserij. Heksen werden tenslotte vaak vergezeld door een geest, een dier dat haar meest kwaadaardige bevelen moest uitvoeren. Hoe meer geesten, hoe griezeliger de bevelen, en hier stond een hele troep weerzinwekkende wezens. Een aantal kinderen was flauwgevallen; sommigen zouden de rest van hun leven een fobie voor katten houden. De gymleraar werd erbij gehaald en hij zwaaide met een bezem in de rondte, maar nog altijd wilden de katten niet vertrekken.

Een jongen achter in het lokaal, die net die ochtend een pakje lucifers van zijn vader had gejat, maakte gebruik van de chaos die in de klas was ontstaan en stak Eksters staart in brand. De lucht van de schroeiende vacht trok door het lokaal, nog voordat Ekster begon te krijsen. Sally rende op de kat af; zonder erbij na te denken ging ze op haar knieën zitten en doofde de vlammen met haar blauwe lievelingsjurk.

‘Ik hoop dat jou iets heel ergs overkomt,’ riep ze naar de jongen die Ekster in de fik had gestoken. Sally stond op, de kat als een baby in haar armen, haar gezicht en jurk vies van de rook. ‘Dan zul je merken hoe het is,’ zei ze tegen de jongen. ‘Dan weet je hoe dat voelt.’

Precies op dat moment begonnen de kinderen in het lokaal boven hen met hun voeten te stampen – van pure vreugde omdat ze net hadden gehoord dat hun dictee was opgegeten door de Engelse bulldog van de meester – en er viel een steen van geluid op het hoofd van de rotjongen. Hij kromp ineen op de vloer, zijn gezicht lijkbleek, ondanks de talloze sproeten op zijn huid.

‘Dat komt door haar,’ schreeuwden een paar kinderen en diegenen die niet hardop spraken, zaten met open mond en wijdopen ogen te kijken.

Sally rende de klas uit met Ekster in haar armen en de andere katten in haar kielzog. De hele weg naar huis zigzagden de katten om haar heen en liepen voor haar voeten, door Endicott Street en Peabody Street, door de voordeur, de trap op. Ze bleven de hele middag aan Sally’s slaapkamerdeur krabben, ook toen zij zichzelf daarbinnen had opgesloten.

Sally hilde twee uur lang, onafgebroken. Ze hield van de katten, dat was het punt. Ze smokkelde schoteltjes melk voor hen naar buiten en bracht ze in een nettas naar de dierenarts in Endicott Street als ze elkaar tijdens het vechten hadden opengekrabd en de wonden waren gaan ontsteken. Ze was dol op die ellendige beesten, vooral op Ekster, maar daarnet in de klas,

waar ze zich had geschaamd als nooit tevoren, zou ze met plezier hebben toegekeken terwijl ze stuk voor stuk werden verzopen in een emmer ijswater of werden afgeschoten met een luchtbuks. Zodra ze zichzelf weer een beetje in de hand had, ging ze naar buiten om Ekster te verzorgen en zijn staart schoon te maken en in verband te wikkelen, maar diep vanbinnen wist ze dat ze hem had verraden. Vanaf die dag had Sally een lagere dunk van zichzelf. Ze vroeg de tantes niet langer om gunsten, zelfs niet om de bescheiden beloningen waar ze recht op had. Sally had geen standvastiger en onbuigzamer rechter kunnen vinden; ze vond dat ze was tekortgeschoten in mededogen en zelfbeheersing en voor straf moest ze zichzelf voortaan wegcijferen.

Na het incident met de katten werden Sally en Gillian meer gevreesd dan genegeerd. De andere meisjes op school plaagden hen niet langer; in plaats daarvan liepen ze snel weg als de zusjes Owens eraan kwamen, hun blik naar de grond gericht. Geruchten over hekserij deden de ronde en gingen per briefje van het ene tafeltje naar het andere; op fluistertoon werden op de gang en in de wc's beschuldigingen geuit. De kinderen die zelf een zwarte kat hadden, smeekten hun ouders om een ander huisdier, een collie of een cavia of zelfs een goudvis. Als het footballteam verloor of als er in het handwerklokaal een oven ontplofte, keek iedereen naar de zusjes Owens. In de pauze durfden zelfs de brutaalste jongens hen niet af te gooien met trefbal of hun kant op te spugen; niet een van hen gooide nog met appels of stenen. Op slaapfeestjes en bijeenkomsten van de welpen waren er kinderen die zwoeren dat Sally en Gillian je in een hypnotische trance konden brengen, waardoor je als een hond zou gaan blaffen of zonder aarzeling van een rots zou springen als zij dat wilden. Ze konden je betoveren met een enkel woord of een knik van hun hoofd. En als een van beide zussen echt kwaad was hoefde ze alleen maar de tafel van negen achterwaarts op te zeggen en je was er geweest. Je ogen zouden ineenschrompelen in hun kassen. Huid en botten zouden

versmelten tot pudding. Een dag later zou je worden opgediend in de kantine van school en niemand die er ooit achter kwam.

De kinderen uit de stad konden roddelen wat ze wilden, maar feit was dat bijna alle moeders de tantes minstens één keer in hun leven hadden opgezocht. Af en toe kwam er iemand om rode-peperthee voor een maag die opspeelde, of om oranje zijdeplaat tegen de zenuwen, maar de vrouwen uit de stad wisten precies waarvoor ze het beste bij de tantes terecht konden: hun specialiteit was liefde. De tantes werden niet uitgenodigd voor etentjes of inzamelingsbijeenkomsten van de bibliotheek, maar als een vrouw uit de stad ruzie had met haar geliefde, als ze zwanger bleek van een ander of erachter kwam dat haar man een trouweloze hond was, kon je haar bij de achterdeur van Owens aantreffen; als de schemering was gevallen, op het uur waarin de schaduwen je gelaatztrekken maskeerden zodat niemand je kon herkennen onder de blauwewegen, die grillige struik die al boven de deur groeide toen nog geen van de huidige inwoners van de stad was geboren.

Het maakte niet uit of een vrouw les gaf in de vijfde groep van de lagere school of dat ze de vrouw van de dominee was of wellicht de vaste vriendin van de orthodontist uit Peabody Street. Het deed er niet toe of de mensen zwoeren dat er zwarte vogels uit de lucht kwamen vallen om je ogen uit te pikken als je het huis van Owens vanuit oostelijke richting naderde. Verlangen schonk mensen soms op wonderbaarlijke wijze ongekende moed. Als je de tantes mocht geloven, kon het een volwassen vrouw onverhoeds besluisen en haar doen veranderen van een verstandig wezen in iets stompzinigs als een vlo die steeds maar achter dezelfde hond aan zit. Als iemand eenmaal het besluit had genomen om op de achterdeur te kloppen, aarzelde ze daarna geen seconde meer om bergamotthee te drinken met ingrediënten die niet eens hardop uitgesproken mochten worden, maar die nog diezelfde nacht zeker tot een bloeding zouden leiden. Ze was er dan al toe bereid om een van de tantes

met een zilveren naald in de middelvinger van haar linkerhand te laten prikken, als ze daarmee haar geliefde nog één keer terug kon krijgen.

De tantes klokten als hennen wanneer er een vrouw over het arduinstenen pad kwam. Ze konden de wanhoop al op een kilometer afstand ruiken. Een vrouw die tot over haar oren verliefd was en zich ervan wilde verzekeren dat haar liefde werd beantwoord, zou zonder enig probleem afstand doen van een camee die al generaties lang in haar familie was. Een bedrogen vrouw was bereid een nog hogere prijs te betalen. Maar vrouwen die op de man van een ander aasden waren het ergste. Zij hadden letterlijk alles over voor de liefde. Hun zenuwen waren strakgespannen, als elastiekjes, en ze hadden lak aan regels en goede manieren. Zodra de tantes zo'n vrouw op het tuinpad zagen, stuurden ze de kinderen direct naar zolder, ook in december als het al ruim voor halfvijf begon te schemeren.

Op deze onheilspellende avonden begonnen de zusjes nooit te sputteren dat het nog te vroeg was of dat ze helemaal nog niet moe waren. Op kousenvoeten slopen ze naar boven, hand in hand. Op de overloop, onder het stoffige, oude schilderij van Maria Owens, wensten de meisjes de tantes welterusten; ze gingen naar hun kamer, trokken hun nachtjapon over hun hoofd en liepen meteen door naar de achtertrap, waar ze weer naar beneden konden sluipen, hun oren tegen de muur konden drukken en het gesprek woord voor woord konden volgen. Soms, als het een uitzonderlijk donkere avond was en Gillian een dappere bui had, duwde ze met haar voet de deur op een kier, waarna Sally hem niet meer dicht durfde te doen uit angst dat hij zou kraken en ze hen zou verraden.

'Bespottelijk,' fluisterde Sally altijd. 'Wat een onzin,' luidde haar oordeel.

'Nou, dan ga je toch weer naar bed,' fluisterde Gillian terug. 'Toe dan,' spoorde ze haar aan, wetende dat Sally niets wilde missen van wat er stond te gebeuren.

Vanaf hun plek op de trap zagen de meisjes het oude zwarte fornuis, de tafel en het gehaakte kledingstuk waar de klanten van de tantes over liepen te ijsberen. Ze konden zien hoe de liefde je in haar greep kon krijgen, van top tot teen, om nog maar te zwijgen van alle lichaamsdelen daartussenin.

Zodoende wisten Sally en Gillian dingen die de meeste kinderen van hun leeftijd niet wisten: dat het altijd goed was om afgeknipte nagels, die ooit levend weefsel van je geliefde waren geweest, te bewaren voor het geval hij het in zijn hoofd zou halen om vreemd te gaan; dat een vrouw zo naar een man kon verlangen dat ze in de gootsteen moest overgeven of zo hard moest huilen dat er bloed in haar ooghoeken verscheen.

Op avonden dat er een oranjekleurige maan aan de hemel stond en er in de keuken een vrouw zat te huilen, haakten Sally en Gillian hun pinken in elkaar en zwoeren zich nooit te laten leiden door passie.

‘Jasses,’ fluisterden de meisjes tegen elkaar, wanneer een klant van de tantes haar blouse omhoog schoof om de rauwe littekens te laten zien op de plek waar ze met een scheermes de naam van haar geliefde in de huid had gekerfd.

‘Dat nooit,’ zwoeren de meisjes en haakten hun vingers nog steviger in elkaar.

Tijdens de winter waarin Sally twaalf was en Gillian bijna elf, ontdekten ze dat het in de liefde soms het gevaarlijkste was om te krijgen waar je naar smachtte. Het was de winter waarin de tantes werden bezocht door een jonge vrouw die bij de drugstore werkte. De temperatuur was al dagen aan het zakken. De motor van de Ford-station van de tantes sputterde en weigerde aan te slaan en de banden waren vastgevroren aan de betonvloer van de garage. De muizen waagden zich niet buiten de warmte van de slaapkamermuren; de zwanen in het park pikten naar ijzige algen, maar hun maag bleef knorren. Het was zo’n koude periode en de lucht was zo kil en paars dat de meisjes huiverden als ze omhoog keken.